

ON-EGITEAN dago ZORIONTASUNA

Maitagarri-ipui batetik sortutako antzerkitxo

Antzez-lagunak:

ENEKO, errege-umea.—PERU, Amaia'ren etxeko morroia.—SORGIÑA, IRENE, Amaia'ren etxeko mirabea.—AMAIA, errege-umea.—MAITAGARRIA.—ZUAITZA.—LOREA.—GARIA.—SENDAGILLEA.

Oarrak: Maitagarri-ipuietan agertu oi diran bezelako jantziak bear dira. Iruditegiak ere antzerkiak esaten duan bezelakoa izan bear du.

Iruditegia irikitzen danean, ENEKO agertuko da iruditegi-erdian.

ENEKO.—Jaun-andreak. Aro bi dira, kideko diran aroak: aurtzarota zartzarota... Zaarrak ume biurtu oi dirala, entzun oi degu sarritan, beintzat, eta. Orregaitik, ba, gure antzerkitxo au, irudimenak jositako antzerkitxo au, umeentzako eta zarrentzako egindako antzerkitxo au, Ez gazteentzako egindako antzerkitxo au... Beste gai batzuk maite bait dituzte gazteak. Ala ere, gaurkoz beintzat, barkatuko diguten ustean, ekin dezaiozun gure lanari...

(Gaua! Ilargiak argi egiten duan gau bat. Ikusleen esku-aldetik agertzen diran eskallera-malletara urreratu, ta txistua joko du ENEKO'k. Laister agertuko da, eskallera-bera, PERU, jauregiko morroi apaña.)

Ta?

PERU.—Berdin, Jauna.

ENEKO.—Goibel?

PERU.—Goibel, Jauna...

ENEKO.—Ta zer dio sendagille jaunak?

PERU.—Amaia'k ez duala gaitzik...

ENEKO.—Gaitzik ez, eta zerk ematen dio, ba, ituntasun ori.

PERU.—Orixe da sendagille jaunak asmatu nai lukeana, ta asmatu ezin duana...

ENEKO.—Amaia... Amaia... Ez ote det nik berriro ikusiko...!

PERU.—Ikusi, bai, jauna. Etxe-barruak ez diola mesederik egiten, eta etxetik-kanpora erten bear duala, agindu dio sendagilleak. Emen izango da, biar, beraz...

ENEKO.—Bakarrik?

PERU.—Bakarrik edo lagunen batekin. Ez dute bakarrik utzi naiko. Bakartasunak ez bait dio mesederik egiten.

ENEKO.—Ondo dago, Peru. Ikusi, ikusita ere poz izango du nere biotz minberatu onek... Tori, Peru... ta erne, berriro ere, zure belarri ori, nere txixtuarentzat. Gabon, Peru.

PERU.—Gabon, Jauna.

(Eta ixil-ixillik izkutatuko da, berriro, eskallera-gora, PERU, morroia.)

ENEKO.—Nere zorigabea au! Nolakoa ote da, gaur, Amaia'ren arpegia, izar argiena baño argiagoa zan arpegi eder ura! Ez dute dizdirik egingo aren begiak... Illa egongo da, noski, aren ezpafietako gorritasuna... Irriparre-goxorik ez da agertuko aren aoan... Amaia! Nik egitekoa ba'litz, edozer egingo nuke nik, zure barru ori alaitzearren...

(SORGIÑA agertuko da, ikusleen-eskubi-aldetik eta zuaitz baten aurrean geldituko da tente.)

SORGIÑA.—Zuk egin leikezuna da, ba, Eneko...

(Ezpata aterako du ENEKO'k.)

ENEKO.—Nor da emen, zeletan?

SORGIÑA.—Iñor ez, zeletan. Gorde ezazu ezpata ori. Nik esan bear dizudana egiteko, ez dezu ezpatarik bear...

ENEKO.—Nor zaitut, ba?

SORGIÑA.—Nor naizen...? Ez dezu jakin bearrik. Zuri laguntzera etorri naiz.

ENEKO.—Neri laguntzera?

SORGIÑA.—Ez al'zenduke, ba, Amaia'ren barrua alaitu nai?

ENEKO.—Ez nuke munduan besterik nai...

SORGIÑA.—Nik dakit Amaia'ren barru ori alaitzeko bide bakarra.

ENEKO.—Bai?

SORGIÑA.—Bai.

ENEKO.—Ta nor da bide ori?

SORGIÑA.—Ibillaldi luze bat egin bearko dezu ortarako.

ENEKO.—Ez dio ajolik. Nora joan bear det...

SORGIÑA.—Ñañarri mendira... Belar batzuek arkituko dituzu Ñañarri mendiko gurutz-pean. Egosi itzatzu belar oiek, eta belar oiekin egindako urak, erre alaituko du, herriro, Amaia'ren barru-illuna... Zoatz, ba. Goizeko intzetan bildu bear dituzu belar oiek eta...

ENEKO.—Ñañarri mendira?

SORGIÑA.—Ez al'dakizu arutzako biderik?

ENEKO.—Ez, ez dakit, ba...

SORGIÑA.—Zoatz, orko nere txabola ondora... Artu ezazu bertan dagoan bide txurra ta ez dezu bide-galtzerik izango...

ENEKO.—Eskarrik asko! Ba'noa laisterka. Ez det denborarik galdu nai ta...

(Ta laisterka ertengo da ENEKO ikusleen ezker-aldeetik. ENEKO iruditegitik irtetzen dan bezein laister dunbada bat (tiro bat) etzungo da.)

SORGIÑA.—Ja, ja, ja. Nerea zera Eneko... Nere morroi betirako. Ez zaitu gaurtik, iñork ezagutuko... Agure zaar baten itxura izango dezu gaurtik-aurrera. Agure zarpil. Ille zuri ta bizar zuria... Eskale antzeko agurea... Zenbat egur-karreto egin bear ote dituzu, Eneko. Ja, ja, ja. Zaldun izaki ta nere morroi izan bear gaurtik aurrera. Ja, ja, ja...

(Ta algara bizi baten izkutatuko da SORGIÑA ere, ikusleen ezker-aldeetik... PERU azalduko da Jauregiko eskalleratan-bera.)

PERU.—Zer ziran algara oiek! Eta ez da iñor ageri! Eneko ote zan ba...? Eneko? Ez! Ez zan Eneko izango. Lentxuago eman dizkiodan berriekin, ez zitzaion algara egiteko gogorik geldituko... Ta nor ote zan, ba, Eneko ez izatera?

(IRENE agertuko da eskallera-buruan.)

IRENE.—Zer ziran algara oiek, Peru?

PERU.—Nik ez dakit, Irene. Emen ez da iñor agiri...

IRENE.—Ez genduan, ba, amets egingo?

PERU.—Amets egin?

IRENE.—Emakume batek egindako algarak iruditu zaizkit neri, al-gara oiek...

PERU.—Ez da, ba, emen emakumerik agiri, Irene. Goazen etxera. Eguna ere laister degu ta...

(Eta PERU ta IRENE, eskallera-buruan izkututzen diranean, argi gorriak piztuko dira iruditegian. Zaar-itxuran agertuko da ENEKO, aizkora txiki bat gerrian eta lokarri bat eskuan. Egurretara dijoa ENEKO. Ez du itzik esango. Makal-makal igaroko du iruditegia batetik bestera, ta iruditegi atzean izkutatuko da ikusleen eskubi-aldetik. Jauregiko eskallera-buruan agertuko da AMAIA. IRENE datorriko atzetik lagun bezela. Errege-kumea degu AMAIA. Errege-kume bateri dagokion jazerka ekarriko du ba... Iruditegi-erdiko zuaitzaren aurrean dagoan eserleku batean eseriko da AMAIA. Ta AMAIA'ren alboan, IRENE.)

IRENE.—Ipuiren bat irakurriko al'diot, Amaia?

AMAIA.—Ez, Irene! Ez det ipuietarako gogorik.

IRENE.—Sendagille jaunaren agindua betetzen ez ba'degu, ordea, ez da, iñoiz ere, sendatuko.

AMAIA.—Nik ez det gaitzik, Irene... Barrua daukat nik-illuna. Zoriontasun pixka bat nai nuke nik neretzat eta ez det zoriontasunik billatzen munduan. Illuna zait nere munduko biziera au...

IRENE.—Ez al'da, ba, aberats bizi?

AMAIA.—Aberastusunak, ordea, ez didate zoriontasunik ematen!

IRENE.—Ez al'dauka, ba, nai-guztia bere eskuetan?

AMAIA.—Nai guztia, ez, Irene! Poz-apur bat nai nuke nik neregan eta pozik ez det arkitzen neregan. Gogaketa illunez beterik daukat biotza, ta gogaketa illun oietan murgilduta bizi naiz... Zoatz, Irene. Denborea galtzea besterik ez dezu emen egingo ta... Izango dezu zer egiña etxean. Bakarrik naiago det nik. Zoatz, Irene...

(AMAIA'ren agindura joango da IRENE ta Jauregiko eskalleratan izkutatuko da. Gogaketa illunetan geldituko da AMAIA. AMAIA'ren atzean, AMAIA'k ikusiko ez duan eran agertuko da SORGIÑA, ikusleen ezker-aldeko baztarrean...)

SORGIÑA.—Munduan ez dago zoriontasunik, Amaia. Alperrikoak izango dituzu Sendagille Jauna'ren aginduak. Zu ez zera zoriontsu izateko jaioa. Gazte batek azaldu izan zizun, iñoiz, maitasun apur bat. Maitasun orrek argituko zizun, bear ba'da, zure biotz ori. Bafian aaztu zan zutaz Eneko... Beste batek entzungo ditu, bear ba'da, gaur, aren maite-itzak. Zuretzako ez dago zoriontasunik, Amaia. Illun bizi zera ta illun ilko zera. Bai, Amaia. Illuna da zure etorkizuna...

(Eta agertu izan dan tokitik, izkutatuko da SORGIÑA...)

AMAIA.—Egia da, bai! Argi gabeko bizitza izango da nere bizitza. Maitasunik gabeko bizitza. Aaztu zan nitaz Eneko ere. Galdu ziran betirako neretzat aren maitasunezko itz gozoak. Eriotza bezin ituna izango da nere bizitza. Zoriontasunik ikusi gabe il bear-ko det. Zoriontasunik ez bait dago mundu onetan...

(Eta len SORGIÑA bezela, agertuko da orain MAITAGARRIA ikusleen eskubi aldetik...)

MAITAGARRIA.—Ez, Amaia... Ez da egiazkoa zure gogaketa ori. Zoriontasun beterik ez ba'da ere zoriontasun apur bat beti izan oi da munduan. Eta edozeinek izan lezake zoriontasun apur ori. Ez da askotan guretik urruti izaten. Billatu egin bear izaten da, ordea. Ta zu, ez zera zoriontasun orren billa saiatzen, Amaia. Zergaitik ez diozu izadiari galdetzen...?

(Eta agertu dan tokitik, izkutatuko da MAITAGARRIA ikusleen eskubi aldetik.)

IRENE.—Izadiari galdetu? Izadiari galdetu?

(Eta poliki-poliki jeiki, ta poliki-poliki joango da iruditegi-atzeko errekarafño. Makurtu, ta ur-pixka bat artuko du eskuan.)

AMAIA.—Ona ur garbia duan errekatxoa. Gau ta egun kantari dijoan errekatxoa. Izadian ezerk zoriontasunik izatekotan, onetxek izan bear du, noski. Galdetu dezaiodan, ba. Esan zaidazu, errekatxo, ba al'dezu, zugar, zoriontasunik?

(Tente ez, belaun gañean jeikiko da ERREKATXOA.)

ERREKATXOA.—Ez, Amaia, ez. Nere sor lekuan bizi bear ba'nu beti, orduan izango nintzake zoriontsu, noski. Orduan gordeko bai nintzake garbiak, nere urak. Bañan nere izatea zer dan, ondo dakizu zuk. Zoko batetik bestera, amilka, ibilli bearrean arkitzen naiz eta uri barranean sartzen naizenean, neretzako izaten dira uri artako zikinkeri guztiak. Eta an galtzen det nere garbitasuna. Ta zertarako aitatu nere azkena? Itxasoak irentsi-ta, iltzen naiz beti. Ez naiz, ba, zorionsua, Amaia. Izadian zoriontasunik ba'dago, sustrai sendoko zuaitz oietan izango da, noski. Galdetu zaiozu, ba, ementxen daukazun zuaitz lerden oneri...

(Eta bertan etzango da ERREKATXOA.)

AMAIA.—Zuaitz oneri? Zuaitz onek gordetzen ote du, ba, nik neretzako nai nuken zoriontasun ori?

(ZUAITZ ondora urbilduko da AMAIA.)

Esan zaidazu zuaitz eder. Izadiak beregan gordetzen duan, eta errekatxoak beregan ez daukan zoriontasun ori, zuregan al'dezu zuk?

ZUAITZA.—Ez zazu neregan zoriontasunik billatu, Amaia... Urte asko ditut eta lerden nago oraindik Egia da... Bañan Jaungoikoa'k

bakarrik dakizki, nik igaro oi ditudan estutasunak. Oraindik urte asko ez dirala, zuaitz-lagun asko nituan nik emen, nere inguruan. Bakarrik bizi naiz orain ia. Gizonaren aizkora ankerrak bota zituan nere lagunetako asko. Tximixtak erre zituan beste asko. Aizkora bat ikusten dedan bezein azkar, edo zerua goibeltzen asten dan bezein laister, dardar egiten didate sustraiak. Eta onen-beste bildur artean ezin, ba, zorionsu bizi izan... Zoriontasunik arkitu nai ba'dezu, Amaia, ez zazu zuaitz-arteana billatu. Lore apain artean arkituko dezue bear ba'da...

AMAIA.—Lore artean? Loreak ote dira, ba, Izadi'ko izaki zorionsuak? Ba'ote da Izadia'n zoriontasunik? Lore-arteana izatekotan, lore onek izan bear du, noski. Ederra ta aundia bait da... Esaidazu, Lore, zorionsua al'da zure bizitza?

LOREA.—Ez, Amaia... Ez naiz Erreka ta Zuaitza baño zorionsuagoa. Bestela usteko dute, bear ba'da, gizonak... Goiz-intzetan nere orriak zabaltzen ditudanean, ez det ximurrik agertzen arpegian. Ederra agertzen naiz eta usai ederra zabaltzen det inguruan. Auetxek dira ordea nere pekatuak. Edozein emakume txorutzen da nerekin eta ni bere etxera eraman arteko pakerik ez du arkizaten. Bere etxera. Zertarako, ordea? Nere arpegian zimurrik txikiena agertzen dan bezein laister, zimauretegi botatzen nau, batere errukirik gabe. Ta zimauretegi batean il bear dedala jakitea, ez al'da naikoa zoriontasunik gabe bizi izateko? Ez naiz, ba, ni zorionsua, Amaia... Ta gari-sail onetan zoriontasunik billatzen ez ba'dezu, ez dakit nik, nun billatu dezakezun, Amaia...

AMAIA.—Garian ez beintzat!

GARIA.—Zergaitik ez, ba, Amaia?

AMAIA.—Izadi'ko gauza guztietan, errukarriena, zu ikusten zaitudalako.

GARIA.—Ala uste al'dezu?

AMAIA.—Ala uste det, bai. Laister orituko dira zure galburuak eta itaitariak etorri ta laister ebakiko zaitue ondo-ondotik. Ale guztiak azke uzten ez dituzun artean, jo ta jo ibilliko zaituzte gero. Errota-arriak ez dizute pakerik emango, auts biurtzen ez zaituen artean. Su-bizian erreko zaitue okiñiak. Eta gazte ta zaar, beartsu ta aberatsen jaki biurtuko zera azkenean. Zorigaitz-asko eramateko jaioa zera Garia. Zorigaitz asko...!

GARIA.—Eta ala ere, zorionsua naizela esango ba'nizu, Amaia...?

AMAIA.—Ez nizuke sinistuko...!

GARIA.—Zorionsua naiz, ba, Amaia. Ta zuk esan dituzun gauza oiegatixek naiz zorionsu. Egiak dira zuk esan dituzun gauza guzti oiek. Gazte ta zaar, beartsu ta aberatsen jaki biurtzen naiz,

bai. Ta auxe da, izan ere, nere zorientasunik aundiena. Ai, Amaia. Onelako zerbait egingo ba'zendu zuk ere, ez ziñake bizi zeran bezain illun, biziko. Lagun urkoari on egitean, ortan-txe dago mundu onetako zorientasunik aundiena. Onetxek egiten nau ni zoriontsu. Onela ez egiteak, egiten zaitu, zu, zorigabeko. Bai, Amaia...

(Besterik gabe ixilduko da GARIA. Oldozkor eseriko da, zuiatz-aurreko aulkian, AMAIA.)

AMAIA.—Egia ote'da, ba... Ortan ote dago zorientasuna? Lagun-urkoari on egitean ote dago, ba? Onela dio Garia'k. Eta arrigarria da! Garia'ren bizitza joko nuan nik, bizitzarik mingarriena bezela. Ta ala ere, zoriontsu dala aitortu dit Garia'k berak...

(Iruditegi atzetik agertuko da ENEKO. Egur-sorta bat dakar bizkar-gañean. AMAIA dagoan tokira iristen danean, estroputz egin, eta muturrez aurrera eroriko da ENEKO.)

Ene!

(Jeiki ta ENEKO'rengana urreratuko da AMAIA. ENEKO'ren ondoan belaunikatu, ta ENEKO'ri lagundu-naiean ekingo dio AMAIA'k.)

Nor da au. Ez det nik ezagutzen. Zauritua dago. Arnasarik ere ez dauka. Il egin ote da gizajoa. Nun ote dabil Sendagille Jauna.

(Jeiki, ta Jauregi'ko eskalletara joango da, estu, AMAIA...)

Sendagille Jauna. Sendagille Jauna...

SENDAGILLEA.—(*Barrutik.*) Zer dezu, Amaia.

AMAIA.—Gizon zaar batek min artu du, Jauna... Betor lenbaitleen. Il ote dan bildur naiz...

(ENEKO'rengana biurtuko da, estu ta larri, AMAIA. AMAIA'ren ondoren etorriko da SENDAGILLE jauna ere.)

Bizi al'da, Jauna?

SENDAGILLEA.—Bizi da, bai, Amaia. Oraindik bizi da, bañan ez luzaroko. Zaarra da, ta ez dira nolanaikoak artu dituan golpeak. Bañan nor da bera ?

AMAIA.—Ez det ezagutzen, Jauna. Bañan ez nuke iltzerik nai.

SENDAGILLEA.—Alegiñak egingo ditut, Amaia. Zauri batzuek dauzka emen eta zauri auek sendatzeko bear ditudan gauza bila nijoa etxeraño. Zaindu ezazu zuk, bitartean, Amaia...!

(Bitarte onetan aurreko oiek esaten ari dala danen-gaindik daraman soñeko-zaarra askatuko dio SENDAGILLEA'k ENEKO'ri. ENEKO jeikitzen danean, asierako jazkerakin agertu bear du. Lurrean gelditu bear du, ba, ENEKO'ren soñeko zaarrak. SENDAGILLEA Jauregi'ra joaten danean, errukizko-muxu bat emango dio AMAIA'k ENEKO'ri eskuan. Muxu onek eraginda bezela, belaun baten gañean jeikiko da ENEKO ta esku biak luzatuko dizkio, tente jarriko dan AMAIA'ri. Esku bietatik elduko dio AMAIA'k.)

ENEKO.—Amaia!

AMAIA.—Eneko!

ENEKO.—Zuri zor dizut mesede au, Amaia.

AMAIA.—Eta zuri zor dizut nik, nere zoriontasun au, Eneko. Orain bai dala zorionsua nere biotza. Goazen, Eneko.

(Eta eskutik elduta, eskuak goi-antzean, joango dira Jauregi'runtz AMAIA ta ENEKO. Iruditegi-atzean agertuko da MAITAGARRIA. AMAIA'ren eta ENEKO'ren atzetik etorriko da iruditegiko ao-arteraño. AMAIA ta ENEKO, Jauregi'ko eskalleratan izkututzen diranean, onela itz egingo die MAITAGARRIA'k ikusleeri.)

MAITAGARRIA.—Lagun-urkoari on-egitean, Jaun-andreak, ortan dago, bai, gizonaren zoriontasuna. Orixe egin zuan bere bizitza guztian Jesukristo gure Jaunak ere: ON EGIN. Eta on egiñaz igaro zituan ark bere bizitzako egunak...

(Eta ikusleen ezker-aldetik izkutatuko da MAITAGARRIA.)

ZAPIA POLIKI-POLIKI

1958'garren urteko Epailla'ren 27'an

«SUSTRAITZ»

